

A művészberek — de minden alkotó és élete sorát alakító ember is — ismeri azt a semmi mással össze nem hasonlítható, szorongató érzést, amikor már megérették a körülmények valamilyen nagy alkotásra, vagy fontosnak látszó nagy tetre, s akkor — hosszú ideig nem történik semmi. Nulla dies sine linea, vagyis naponta születnek a kisebb-nagyobb alkotások, folyik a munka, az ember elintézi a mindennapi teendőket, de az igazi, a nagy alkotás vagy tett nem ölt testet, nem valósul meg. Nyugtalanít, benne van minden más tétben és gondolatban is, de nem jut rá idő, hiányzik a megvalósító akarata. Majd, persze, egyszer, feltétlenül — nyugtatja az ember magát, de nyugalmat csak akkor talál, ha megkezdji, belevág.

Valahogy így volt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár egész közössége a könyvtár feladatának az új körülményektől megszabott meghatározásával és ennek nyomán az eddig megszokottaktól különböző új munkák megkezdésével. Minden napra volt tennivaló; kiterjeszteni a kerületi könyvtárak hatósugarát a főváros egész területére, megsokszorozni a tudományos központ olvasótáborát és résztvenni mindazokban a feladatokban, amelyeket új társadalmunkban a könyvtáraknak megszabunk.

A mindennapi munkák elsősorban onnan származtak, hogy következetesen végig kellett járjunk a Szabó Ervin által kijelölt utat. Megvalósítani azt, hogy az érdeklődők a város minden pontján könnyen elérhessék a könyvtárat, a könyvet.

A régi célok megvalósítását jelentette az is, hogy a könyvtár elsősorban azokat a műveket kívánta terjeszteni, amelyek a múltban és a jelenben egyaránt az emberi haladás ügyét szolgálják. Szabó Ervin a könyvtár központját, nem kicsiny várospolitikai harcok útján, a szociológia és ezen belül a szocializmus tudományának szakkönyvtárává építette ki.

A fenti feladatok azonban a felszabadulás után az egész magyar könyvtárügynek és nem egyedül a Fővárosi Könyvtárnak feladataivá váltak. A lakosság gyors és egyszerű könyvellátásába bekapcsolódtak az üzemi, szakszervezeti és hivatali könyvtárak. Minden könyvtár a haladó irodalom terjesztésére törekedett. Könyvtárunk a szocializmus irodalmának tudományos szinten való gyűjtésében sem állt egyedül.

A könyvtár alapítása óta ötven, Szabó Ervin halálától negyven esztendő telt el s a városi könyvtárak feladatköre világszerte kibővült.

Mindezek a tények örvendeteseek, de ugyanakkor nyugtalanítóak voltak. Könyvtárunk beilleszkedett az egységes magyar könyvtárügybe, osztozott eredményeiben és hibáiban. Sokakkal együtt végezte azokat a feladatokat, amelyeket annak idején kezdeményezett, hiányzott azonban az új, korszerű városi könyvtári feladatok felkutatása és megvalósítása. Bele kellett vágunk felkutatásukba és megvalósításukba, mert feladatainkat a fővárosi igényeknek megfelelően szeretnők ellátni és mert hagyományainkat nem emlegetni, hanem továbbfejleszteni kívánjuk.

Kerestük az új feladatokat: minisztériumi szakmai bizottság vizsgálata, belső felmérő munka, a többi budapesti tudományos és közművelődési könyvtár és külföldi városi könyvtárak tanulmányozása voltak a legfőbb állomások.

Hangsúlyozzuk, hogy csak azokról az új feladatokról szeretnénk itt hírt adni, amelyeknek meghatározására és kitűzésére végre most sor került.

A Központban elsősorban a gyűjtőkört kellett újra megfogalmazni. Tarthatatlan volt, hogy a polgári tudományelmélet „társadalomtudományok” fogalmával dolgoztunk — még a legújabb tervek is ennek szakkönyvtárává tették bennünket — amikor az újabb és elfogadott tudományfelosztás alapján ebbe tartozik minden ismeret, amely nem tartozik a természettudományok körébe, s melyeknek legnagyobb részét nem is gyűjtjük tudományos szinten. Lehetünk viszont országos szakkönyvtár (történeti fejlődésünk alapján!), a marxizmus—leninizmus és általában a szocialista elmélet és a társadalmi kérdés területén. Kényszerű megoldás a történelem felosztása a különböző könyvtárak között, s ebből ránk az új kor jut. Vállalni tudjuk, mert vannak hozzá „előzményeink”, míg létrejön az egyetemes történettudományi szakkönyvtár.

Ha mindezt tisztáztuk, új feladat, hogy ezen a területen, a magától értetődő budapesti tájkönyvtári funkcióval együtt, a könyvtárakra háruló minden feltérlő feladatot tudományos szintre emeljünk.

A Központ azonban — s ezt most mondtuk ki először — magasszínvonalú közművelődési könyvtár is.

S ezzel már elértünk ahhoz a megfogalmazáshoz, amellyel minden új feladatunkat meghatározhatjuk: a könyvtári munka minden területén magasabbra kívánjuk emelni a színvonal mércéjét. A megállapítás az első pillanatban banális, ide kívánczozik a várható kérdés: hegyek vajúdtak hát s kisegér született? Mégis